

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д-Р КРАСИМИР ИВАНОВ, Д.М.Н.
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАУЧНО ЖУРИ
ИЗБРАНО СЪС ЗАПОВЕД № Р-109-422/22.10.2020
НА РЕКТОРА НА МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА

ОТНОСНО: дисертационния труд на д-р Драгомир Светозаров Стоянов, за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, специалност - Онкология, на тема „Връзката между дистреса и усещането за време при онкологично болни“ с научен ръководител доц. д-р Николай Владимиров Цонев, д.м.

Биографична справка на кандидата

Д-р Драгомир Светозаров Стоянов завършва специалност Медицина в Медицински университет – гр. Варна през 2017 г. Дипломира се с отличен успех и е удостоен с награда „Златен Хипократ“. През 2017 г. започва работа като специализант в Клиника по медицинска онкология към УМБАЛ Света Марина – гр. Варна и като хоноруван асистент в Катедра по Пропedeutика на вътрешните болести към МУ - Варна. През 2018 г. е назначен като редовен асистент и докторант към същата катедра. От 2020 г. е преназначен към новосформираната Катедра по Онкология. Участва ежегодно в международни обучителни курсове, сред които и такива организирани от ESMO и ASCO. Д-р Стоянов активно участва и в провеждането на клинични изпитвания на територията на Клиниката по медицинска онкология. Владее английски език.

Член е на European Society of Medical Oncology (ESMO).

Дистресът според National Comprehensive Cancer Network (NCCN) представлява „мултифакторно, неприятно емоционално изживяване от психологическо, социално и/или духовно естество, което може да засегне способността на пациента да се справя със симптомите на заболяването си и с прилаганото лечение”. Според различни проучвания честотата на клинично значим дистрес при онкоболни пациенти в световен мащаб достига до 52%. Въпреки напредъка в диагностиката и лечението на злокачествените солидни тумори, липсва достатъчно добре изградена система за посрещане на психосоциалните проблеми на пациентите и техните семейства.

Дистресът доказано води до по-лошо придържане към предписаното лечение, по-ниска удовлетвореност от оказаните медицински грижи, по-лошо качество на живот и по-малка преживяемост. Неблагоприятните последици от дистреса биха могли да бъдат избегнати, ако състоянието бъде разпознато по-рано в хода на заболяването и ако се приложат адекватни терапевтични интервенции.

За да се оптимизира мениджмънта на дистреса при онкоболни пациенти, се търсят нови методи за скрининг и разпознаване на дистрес. Скринирането за дистрес е изправено пред редица трудности като: липса на достатъчно времеви и кадрови ресурс за осъществяването на скрининга, необходимост от по-кратки и по-надеждни скринингови въпросници, необходимост от заобикаляне на страха от стигматизация от страна на пациента при провеждане на скрининговия тест.

Набелязаните трудности определят необходимостта от въвеждане на нови скринингови методи за откриване на дистрес при онкоболни пациенти с оглед подобряване на удовлетвореността на пациентите и резултатите от лечението.

Характеристика на представения за рецензиране дисертационен труд

Дисертационният труд е представен в обем от 135 страници и е онагледен с 6 таблици и 24 фигури. Научният труд има класическа структура: „Въведение“ – 2 страници, „Литературен обзор“ – 52 страници, „Цел и задачи на изследването“ – 1 страница, „Хипотези“ – 1 страница, „Материали и методи“ – 6 страници, „Резултати“ – 24 страници, „Дискусия“ – 11 страници, „Заключение“ – 1 страница, „Изводи“ – 2 страници, „Приноси на научния труд“ – 1 страница, „Научни публикации и съобщения свързани с дисертационния труд“ – 2 страници (Представени са 4 научни публикации, 2 от които са

публикувани в международни издания с импакт фактор, и 2 съобщения – участия с абстракт на международни конференции), „Приложения“ – 2 страници. Литературната справка съдържа 309 заглавия, от които 2 на кирилица и 307 на латиница.

В литературния обзор дисертантът разглежда първоначално поотделно двете теми обект на изследване в научния труд – дистрес и усещане за време. Последователно и систематично се представят дефиницията на термина дистрес според настоящите световни препоръки за поведение и актуални епидемиологични данни и рискови фактори за развитието на дистрес. Дисертантът изтъква многопосочните неблагоприятни въздействия на дистреса както върху пациента с онкологично заболяване, така и върху неговите близки, лекуващите екипи и здравната система. Авторът прави обзор на въведените в световен мащаб стандарти за управление на дистреса, наличните скринингови методи за разпознаване на пациенти с дистрес заедно с техните предимства и недостатъци и алгоритмите за задълбочено изследване на пациенти с положителен резултат от скрининговия тест. Дисертантът отделя особено внимание на актуалните проблеми свързани с разпознаването на дистреса, което рамкира необходимостта от провеждането на научното изследване в дисертационния труд. Подробно са разгледани различните методи за повлияване на дистреса - чрез фармакологични и нефармакологични интервенции. Другият основен феномен, обект на научното изследване е усещането за време. Авторът дава дефиниции на използваната терминология, предоставя подробна информация за наличните когнитивни модели опосредстващи усещането за време като набляга върху разликите в когнитивните процеси засягащи проспективната и ретроспективната оценка на времеви интервали и характеризира силните и слаби черти на всеки от моделите. Направен е обзор на наличната в литературата информация за многобройните фактори, от които зависи усещането за време. В заключителната част на литературния обзор, авторът представя оскъдните към момента литературни данни за взаимовръзката между усещането за време и дистреса при онкологично болни пациенти. Откроява се нуждата от провеждане на изследване с по-прецизна методология, която да е в унисон с настоящите световни препоръки за управление на дистреса, с което авторът прави плавен преход към следващите глави от дисертационния труд.

Дисертантът поставя ясно формулирана цел, а именно: да се обследва връзката между усещането за време и нивата на дистрес при пациенти със злокачествени солидни тумори. За реализиране на зададената цел, авторът набелязва следните **задачи**:

Селекция на пациенти със злокачествени солидни тумори, при които предстои стартиране на системна лекарствена терапия. Изследване на нивата на дистрес при пациентите, които са се съгласили да участват в проучването. Сравнение на нивата на дистрес у изследваната пациентска популация с натрупаните световни данни. Определяне на усещането за време у пациентската популация. Събиране на основни клиничко-патологични характеристики на пациентите. Установяване на корелации между нивата на дистрес, усещането за време и различни клиничко-патологични показатели. Определяне на специфичността и чувствителността на едноминутен проспективен тест за измерване на усещането за време като тест за измерване на нивата на дистрес. Определяне на предиктори за високи нива на дистрес.

В отделна глава от дисертационния труд е дефинирана **хипотезата** на научното изследване, формулирана на базата на критичен синтез на обобщените към момента литературни данни.

Д-р Драгомир Стоянов е изследвал проспективно 262 пациенти, преминали през Клиника по медицинска онкология към УМБАЛ Света Марина ЕАД – гр. Варна. Проучването е проведено в периода от м.08.2016г до м.12.2017г. Ясно са дефинирани включващи и изключващи критерии, които да селектират подходящи пациенти за проучването. **Методологията**, в това число типа на събраната информация, методите за оценка на нивата на дистрес и усещането за време и статистическия дизайн на научното изследване са надлежно представени от автора.

Резултати

В проучването са анализирани данните на 262 пациенти със злокачествени солидни тумори. Осъществен е дескриптивен анализ на пациентската популация, като основните демографски и клиничкопатологични характеристики са добре онагледени в табличен вид и с помощта на фигури. Кохортата е добре балансирана по отношение на пол, пърформанс

статус, стадий на заболяването и локализация на първичния тумор. Според типа карцином пациентите са групирани в 4 групи, които са представени поравно, а именно: белодробен карцином, карцином на гърда, колоректален карцином и други типове карцином (над 14 различни локализации).

Изследвани са корелации между усещането за време, нивата на дистрес и основните клиничнопатологични и демографски характеристики на пациентите. Дисертантът добре представя и онагледява резултатите с помощта на таблици и фигури с акуратно описание на типа статистически анализ и степента на статистическа значимост. Чрез унивариативен и мултивариативен регресионен анализ са изведени предиктори за високи нива на дистрес.

Някои акценти от резултатите

Основен акцент от получените резултати е откриването на статистически значими по-високи нива на дистрес при пациенти с по-бърза преценка на едноминутен времеви интервал. Доказват се по-бързи медианни преценки на едноминутен времеви интервал с увеличаването на нивата на дистрес.

От проведения ROC анализ се установява възможността предложеният в дисертационния труд тест за определяне на усещането за време да се използва като скринингов метод за разграничаване на пациентите с висок и нисък дистрес със задоволителна точност.

В проведения регресионен анализ се установяват рисковите фактори за наличие на високи нива на дистрес, а именно: по-млада възраст, карцином на гърда и бял дроб, по-лош пърформанс статус и по-бърза преценка на едноминутен времеви интервал.

Дискусията представлява критичен анализ на получените резултати в контекста на литературните данни. Дискусията е тясно свързана с поставените цел и задачи и формулираните хипотези. Дисертантът подхожда самокритично изтъквайки някои от ограниченията на дисертационния труд и сам предлага насоки за бъдещи изследвания в областта.

Изводи: Формулирани са 12 ясни извода, които представляват строго диференциран синтез на цялостната разработка и отговарят на поставените цели и задачи. Резултатите и изводите на научния труд водят до логични **приноси**, които са посочени като приноси,

свързани със съобщения за първи път в световен мащаб и приноси, свързани със съобщения за първи път в България.

Авторефератът е представен в обем от 72 страници и съдържа основните глави от дисертационния труд. Представени са целта и задачите на изследването, хипотезите, материалите и методите, резултатите, дискусията със заключението, изводите и приносите на дисертационния труд. Приложени са и научните публикации и съобщения свързани с дисертационния труд.

Критични бележки и препоръки:

В методологията на изследването липсват достатъчно данни за начинът на приложение на теста за оценка на усещането за време. В литературния обзор са изтъкнати множество фактори, от които зависи моментното усещане за време. Докторантът не е конкретизирал обстановката, в която се провежда изследването – дали тестът се провежда в уединено помещение и дали са стандартизирани факторите на заобикалящата среда по време на изследването.

Друг недостатък на научния труд, е че предложеният тест за оценка на субективното усещане за време се сравнява само с дистрес термометъра на NCCN. Дистрес термометърът е валидирана скала, но все пак е бърз скриниращ метод. Редно е оценката на усещането за време да се сравни и с други налични по-подробни валидирани скали. Предвид проявената самокритичност от страна на докторанта по отношение на изброените проблеми, вярвам, че този научен труд ще бъде разширен и оптимизиран в близкото бъдеще.

Научната продукция на кандидата, свързана с темата на дисертационния труд, включва 4 публикации, 2 от които са в международни издания с импакт фактор. Дисертантът има 2 участия с представяне на резултатите от дисертационния труд на международни форуми.

Заключение

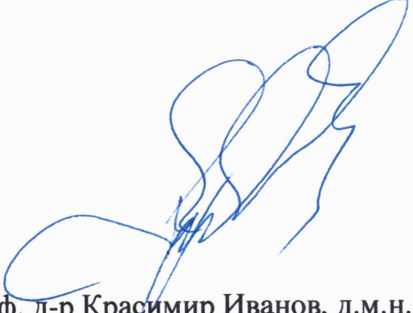
Дисертацията на д-р Драгомир Стоянов на тема „Връзката между дистреса и усещането за време при онкологично болни“ представлява напълно завършен, добре и правилно структуриран дисертационен труд. Той съдържа резултати с оригинален принос в науката и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Варна.

Дисертационният труд показва, че докторантът д-р Драгомир Светозаров Стоянов притежава задълбочени теоретични познания и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното давам убедено своята положителна оценка на дисертационния труд.

Предлагам на високо уважаваното Научно жури, да присъди на д-р Драгомир Светозаров Стоянов образователна и научна степен „ДОКТОР“.

Дата:
гр. Варна

проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н.
/подпис/